

W grupach kurcząt zarażonych i leczonych objawy te słabiej uwidaczniały się, a po zadaniu leków po dwu do trzech dniach ustępowały. W grupie kurcząt kontroli negatywnej sekcyjnie na 5-ty dzień w jelitach cienkich stwierdzano silnie zaznaczone zmiany nieżyłowe, wyrażające się pogrubieniem ściany jelita oraz rozpułchnieniem błony śluzowej, która miejscami pokryta była plamistymi wybroczynami. Światło jelita wypełniał kał z domieszką śluzu i krwi. Mikroskopowo w zeszkobinach błony śluzowej jelit stwierdzano liczne duże schizonty.

Na sekcji 8-go dnia od zarażenia w wyżej wymienionej grupie kurcząt obserwowano jedynie tylko nieznaczny obrzęk błony śluzowej. W grupie kurcząt zarażonych i leczonych zarówno 5-go jak i 8-go dnia stwierdzano w jelicie cienkim słabo zaznaczone zmiany nieżyłowe. Zwierzęta kontroli pozytywnej były wolne od kokcydiozy przez cały okres doświadczenia.

Wartości indeksu antykokcydialnego dla szczepu *E. necatrix* przy stosowaniu badanych kokcydiostatyków zebrane są w tabeli.

Jak wynika z otrzymanych wartości indeksu antykokcydialnego dobrym lekiem okazał się

Amprol plus i Coccidot, natomiast średnio skutecznym — Anticoccid i Sulfatyf.

Piśmiennictwo

1. Soltys A., Wojtoń T.: *Medycyna Wet.* 31, 144, 1975.
2. Wojtoń T.: *Medycyna Wet.* 32, 78, 1976.

Adres autora: mgr Teresa Wojtoń, ul. 22 Lipca 3/12, 24-100 Puławy.

Войто́нь Т. — Эффе́ктивность некото́рых кокцидиостати́ков в борьбе́ против *Eimeria necatrix* домашней птицы.

Исследовали эффективность препаратов Anticoccid, Amprol plus, Coccidot и Sulfatyf в борьбе против кокцидиоза тонких кишек домашних птиц вызванного паразитами *E. necatrix* оценивая уровень антикокцидиального индекса.

Установили, что Amprol plus и Coccidot являются эффективными препаратами а Anticoccid и Sulfatyf умеренно эффективными.

Wojtoń T. — The efficacy of some coccidiostatics in the control of the invasion of *E. necatrix* in poultry.

The efficacy of Anticoccid, Amprol plus, Coccidot, and Sulfatyf was assayed in the control of coccidiosis of the intestines caused by *E. necatrix*. The evaluation of the drugs was based on the value of anti-coccidial test. It was found that Amprol plus and Coccidot were effective, but Anticoccid and Sulfatyf were less potent.

PATOLOGIA I TERAPIA

ZENON VOELKEL
Krotoszyn

Leczenie gnicia racic u owiec

Po nieudanych próbach zastąpienia żywej wełny włóknem syntetycznym, nastąpił powrót do hodowli owiec na całym świecie w tym również w Polsce. Rozwijająca się spontanicznie hodowla tych zwierząt, nakłada na służbę weterynaryjną dodatkowe obowiązki, prowokując do zapoznania się od podstaw z tą skomplikowaną gałęzią produkcji. Choroby owiec są dla wielu zagadnieniem nowym i bardzo często mało znanym. Istnieje jeszcze trudność dodatkowa a mianowicie zwiększona wrażliwość na drobne błędy zootechniczne. W wyniku tych błędów dochodzi często do niewspółmiernie wysokich strat ekonomicznych. Do tych drobnych błędów zootechnicznych zaliczyć można wilgotność w otoczeniu owczarni i niesystematyczne skracanie racic. Na skutek takich zaniedbań dochodzi do gnicia racic i zanokcicy u owiec, choroby znamej na całym świecie. Straty gospodarcze spowodowane przez tę przypadłość są wysokie. We Włoszech wynoszą one w skali roku 1 700 000 000 lirów (5).

W Polsce na wspomniany temat brak danych, można jednak wnioskować, że choroba powoduje poważne straty gospodarcze. Aktualne

piśmiennictwo nie podaje skutecznych środków profilaktycznych przeciwko gniciu racic u owiec.

Dotychczasowe leczenie prowadzi się do stosowania miejscowego najróżniejszych środków jak eter, jodoform i dziegieć (2, 4) oraz w pewnych przypadkach okazały się skuteczne okłady z 10% formaliny a nawet antybiotyki podane na odsłonięte tworzywo racicowe (5). Ostatecznością była zawsze amputacja jednej racicy (1, 3, 6), co prowadziło do okaleczenia zwierzęcia przystosowanego do dalekich wędrowek na pastwisko.

Profilaktycznie zalecano zawsze i od dawna hartowanie racic, czemu służyło przepędzanie owiec po matach nasyconych roztworem siarczanu miedzi, lizolu, kreoliny lub dziegciu (2, 4). Wszystkie te poczynania prócz małych walorów profilaktycznych, reprezentowały jeszcze mniejsze wartości lecznicze. Równocześnie były drogie i pracochłonne a obecnie przy braku rąk do pracy, niewykonalne. W tej sytuacji należało szukać sposobu skuteczniejszego, tańszego i prostszego.

Materiał i metody

Badania przeprowadzono w 1974 r. w owczarni zarodowej H., na stadzie liczącym 60 matek, rasy merynos, będących w wieku 3—9 lat. Kondycja owiec była dobra, warunki sanitarno-weterynaryjne w owczarni dobre i zdrowotność zwierząt również dobra. Owce-matki, świeżo pokryte. Warunki atmosferyczne niekorzystne, duże opady deszczu, teren wybiegu i pastwiska rozmokłe, sprzyjające chorobom racic i kończyn. Na początku października przystąpiono do przycięcia wyrosniętych racic i oczyszczenia ze złogów martwiczych, ponieważ zaobserwowano kulawizny u wielu zwierząt i rozpoznano gnacie racic oraz zanokcicę owiec.

Całe stado podzielono na trzy grupy, każda po 20 owiec-matek. Do grupy III wybrano i włączono owce z wyraźną kulawizną oraz z najdalej posuniętymi zmianami chorobowymi, w wyniku czego doszło do odstonięcia tworzywa racicowego ściany i podszwy.

Grupa I. Oczyszczone racice poddano codziennym kąpielom w 5% roztworze wodnym siarczanu miedzi. Zabieg przerywano po ustąpieniu kulawizny, co następowało po 7—10 dniach.

Grupa II. Postępowanie jak w grupie I, lecz do kąpeli użyto roztworu wodnego 3% Vagothylu. Kulawizna ustępowała po około 14 dniach. Przerwanie kąpeli racic w obu grupach doprowadziło do nawrotu choroby w ciągu tygodnia.

Grupa III. Zastosowano parenteralnie u wszystkich matek anatoksynę przeciwzęcową „Anatetan” produkcji Biowet, w ilości 2 ml na owcę. Szczepienie owiec powtórzono po upływie 14 dni. Kulawizna zaczęła ustępować po 7—10 dniach od pierwszego szczepienia. Po upływie 4 tygodni zmiany chorobowe cofały się bezpowrotnie na okres 1 roku. Po tym czasie, racica wracała do charakterystycznego kształtu i prawidłowej budowy.

W związku z brakiem poprawy po stosowanych kąpielach oraz w związku z nawrotem choroby po przerwaniu stosowania miejscowego środków leczniczych, zdecydowano się na podanie anatoksyny przeciwzęcowej „Anatetan” wszystkim owcom grupy I i II. Efekt tego zabiegu był taki sam jak opisany w grupie III.

Przystępując do leczenia owiec cierpiących z powodu gnacia racic, pobrano jałowo próby z odstoniętego tworzywa racicowego, celem przeprowadzenia badania bakteriologicznego. Próby pobierano do bulionu oraz wykonano preparaty mazane. Wyniki badania bakteriologicznego były zgodne z oczekiwaniami. Stwierdzone dwoinki i laseczki beztlenowe w tym laseczkę zmartwiającą *F. necrophorus*.

Jesienią 1975 r. całe pogłowie matek w owczarni H. przeszczepiono podając jedną dawkę/szt. przeciwzęcowej anatoksyny „Anatetan”, celem przedłużenia odporności zgodnie z założeniami doświadczenia.

Wyniki

Z doświadczenia przeprowadzonego w owczarni H. można wnosić, że leczenie metodą tradycyjną polegające na miejscowym stosowaniu środków leczniczych jak w grupie I oraz grupie II dało krótkotrwałą poprawę. Wstrzymanie stosowania środków leczniczych spowodowało nawrót choroby z wystąpieniem kulawizny a nawet odstonięciem tworzywa racicowego.

Natomiast w grupie III potraktowanej parenteralnie przeciwzęcową anatoksyną „Anatetan” doszło w ciągu 4 tygodni do zupełnego wyleczenia. Można stwierdzić, że dwie iniekcje „Anatetanu” w odstępach 14 dni, doprowadziły do wywołania odporności u owiec trwającej

cały rok na schorzenie gnacia racic i zanokcicę. Należy zaznaczyć, że doświadczenie prowadzono w bardzo niekorzystnych warunkach, obfite opady atmosferyczne, rozmokły teren i wilgoć w owczarni, usposabiały do chorób racic.

Podanie w październiku 1975 r. każdej z owiec w owczarni H. jednej dawki przeciwzęcowej anatoksyny „Anatetan” zabezpieczyło całe pogłowie do końca doświadczenia (kwiecień 1976 r.) przeciwko gnaciu racic i zanokcicy.

Wnioski

1. Tradycyjne metody leczenia gnacia racic i zanokcicy u owiec, polegające na miejscowym stosowaniu środków, można uznać za mało skuteczne, drogie, pracochłonne i w warunkach terenowych niewykonalne.

2. Zastosowanie u owiec parenteralnie przeciwzęcowej anatoksyny „Anatetan” produkcji Biowet w dawce 2 ml na sztukę, okazało się skuteczne w leczeniu gnacia racic i zanokcicy u owiec.

3. Podanie w zastrzyku dwukrotne, w odstępie 14 dni przeciwzęcowej anatoksyny „Anatetan” produkcji Biowet, zabezpieczało owcę na okres 1 roku przed gnaciem racic i zanokcicą.

4. Po upływie roku od pierwszych 2 iniekcji „Anatetanu”, podanie owcy jednej dawki przeciwzęcowej anatoksyny drogą parenteralną zabezpieczało ją na dalszy okres (co najmniej na 6 m-cy) przed gnaciem racic i zanokcicą.

Piśmiennictwo

1. Bolz W., Dietz O., Scheiter H., Tauscher R.: Lehrbuch der Speziellen Veterinarchirurgie. Band II. G. Fischer Verlag, Jena 1963.
2. Cakata S.: Choroby owiec. PWRiL 1975.
3. Czeriedkow W., Nikanarow W., Zacharow W.: Chirurgia i ortopedia. PWRiL 1953.
4. Grabda E., Juny M., Nawrocki J., Szaflarski J.: Choroby owiec. PWRiL 1959.
5. Jarzębski T., Cygan Z., Uchacz S.: Medycyna Wet. 30, 65, 1974.
6. Kulczycki J.: Terapia chirurgiczna zwierząt domowych. PWRiL 1950.

Adres autora: dr Zenon Voelkel, ul. Armii Czerwonej 102, 63-700 Krotoszyn.

MUNDAY B. L.: Występowanie sarkosporidyozy u zwierząt rzeźnych w Australii. (The prevalence of sarcosporidiosis in Australian meat animals. Aust. vet. J., 51, 478—483, 1975 (10).

Określono częstotliwość występowania zakażeń wywołanych przez *Sarcocystis* w tuszach owiec, bydła i świń na terenie Australii w oparciu o odczyn wiązania dopełniacza i badania mikroskopowe mięśni przelyku, serca i przepony. Wyniki odczynu wiązania dopełniacza przeprowadzone z surowicami krwi wykazały, że ponad 90% owiec i krów było zakażone sarkosporidiami. Badaniem mikroskopowym stwierdzono sarkosporidia u 0,6% jagniąt i 8,8% owiec w wieku 1—4 lat i 66% świń w wieku ponad 4 lata. U 1,4% świń w wieku do 12 miesięcy i u 16,7% świń w wieku ponad 12 miesięcy badania mikroskopowe wykazały obecność sarkosporidów.

G.